

Fysisk grænsekontrol er således den gængse reaktion, når vi møder nye trusler. Politikerne bevilger millioner til grænsekontrol, mens for eksempel forskning og undervisning samtidigt bliver udsat for besparelser. Det til trods for at disse nye trusler jo ikke udspiller sig ved grænserne.

Klumme.

Covid fencing - grænsekontrol über alles?

Martin Klatt,
lektor ved
Institut for
Statskundskab,
Syddansk
Universitet

Danmark indførte 'midlertidig' grænsekontrol ved grænsen til Tyskland i januar 2016. Det var dengang en reaktion på den såkaldte flygtningekrise, hvor der, ifølge det europæiske grænseagentur Frontex, rejste cirka 760.000 flygtninge fra Tyrkiet via Grækenland og den såkaldte Balkanrute til Centraleuropa i 2015.

Balkanruten blev lukket i marts 2016. Siden var den almene terrortrussel den officielle begrundelse for Danmark og en del andre Schengenlande for at opretholde grænsekontrol.

I 2019 blev den også indført ved indrejse fra Sverige over Øresund. Samme år byggedes vildsvinehegn, der for første gang permanent indhegnede hele den dansk-tyske landegrænse. I 2020, ved grænsens 100-årsdag, kom så Sars-CoV-2, coronavirusen, og førte til en nærmest total grænselukning. En forsigtig genåbning fra juni 2020 blev revideret med det stigende smittetal i løbet af vinteren.

I dag står vi så i en situation, hvor grænsen i princippet er åben, men grænsepassagen så reguleret og reguleringerne så kompliceret, at der godt kan tales om en faktisk ophævelse af fri bevægelighed hen over den.

DENNE OPHÆVELSE AF fri bevægelighed i Europa og hele verden viser tydeligt, at forestillingen om åbne grænser er kommet under pres. Overalt bliver grænserne mere bevogtet og militariseret: Muren mellem Israel og de besatte palæstinensiske områder, muren mellem USA og Mexico samt mure og hegn ved EU's ydre grænser er blot nogle eksempler på en tiltagende militarisering af grænser.

Berlinmurens fald i 1989, der åbnede grænser, og ikke kun i Europa, er afløst af en re-bordering: Staten markerer mere og mere tydeligt sin suverænitæt ved dens grænser. Ud-

over de fysiske grænsemure har digitaliseringen skabt nye muligheder for grænsekontrol.

I grænseforskning taler vi om Smart Borders – intelligente grænser, hvor det bliver nemmere at sortere mellem dem, man gerne vil have ind, og dem man vil holde udenfor. Biometriske pas, elektronisk paskontrol, elektroniske registrerings-systemer som ESTA ved rejser til USA og nummerpladescannere er blandt de tekniske innovationer, vi allerede kender.

Således anså den hollandske regering det ikke for nødvendigt at genindføre fysisk grænsekontrol i 2016, men begrænsede det til elektroniske nummerpladescannere. De findes i øvrigt ved selv de mindste grænseovergange mellem Danmark og Tyskland.

Det, der fornemmes som alvorlige kriser, har således medført en reaktion, der hentyder til en af statens mest basale funktioner: At beskytte sine borgere.

Udgangspunkt er en nulfejlskultur: Staten skal have kontrol over, hvem og hvad der passerer grænsen. Der må absolut ikke være nogen terrorist/vildsvin, der kan slippe igennem. Det minder i frygtelig grad om det hedengangne DDR's grænsepolitik.

KONSEKVENSERNE SES TYDELIGST mellem USA og Canada. Denne grænse blev længe hyldet som verdens længste ikke-militariserede grænse. Selvom den aldrig har været mødested for terrorister, udokumenterede migranter eller smuglere, gælder der

her i dag et princip om 100 procent kontrol.

Der var cirka 2000 betjente på den amerikanske side til at bevogte grænsen før terrorangrebet 11. september mod over 50.000 i dag. Der forhandles om tekniske løsninger til afvikling af trafik og lignende, men ikke om selve princippet, at al bevægelighed skal kontrolleres. Går vi samme vej i Europa?

Konsekvensen for denne afgrænsningspolitik er, at vi forstærker en anden komponent af menneskenes socialisering henholdsvis sammenlutning i grupper: Man konstruerer et fællesskab, 'os', der samtidig kræver et 'dem'.

'Os', der er indenfor, som vi identificerer os med og, vi mener, i princippet er gode, modsat 'dem', der står udenfor, er anderledes og måske endog farlige. Det onde kommer udefra; især det nye, ukendte onde.

Forskningen benytter begrebet 'moral panic' til at beskrive frygt for en ny trussel, som vi ikke rigtigt kan fatte endnu, og som vi derfor ikke rigtig ved, hvordan skal håndteres. Så kan første reaktion godt være, at vi lukker os om os selv for at forhindre denne udefrakommende trussel i at slå rod.

Det forklarer, hvorfor der sættes så meget fokus på udlændinges kriminalitet eller indvandrerkriminalitet i stedet for kriminalitet som helhed.

HVORFOR VI BLIVER mere forarget, når vi læser om et såkaldt æresdrab på en kvinde af anden etnisk herkomst end dansk, end når vi læser om et jalousdrab begået af en etnisk dansk

mand. Selvom årsagen til drabet tit er den samme: Mænd, der mister kontrol over det, de opfatter som 'deres' kvinde og hendes seksualitet.

Fysisk grænsekontrol er således den gængse reaktion, når vi møder nye trusler. Politikerne bevilger millioner til grænsekontrol, mens for eksempel forskning og undervisning samtidigt bliver udsat for besparelser.

Det til trods for at disse nye trusler jo ikke udspiller sig ved grænserne: Terror og bandekriminalitet er mere et storbyfænomen, og det samme gjaldt første bølge af coronapandemien.

DE FAKTISKE RESULTATER af fire års før-corona grænsekontrol ved den dansk-tyske grænse var da også begrænset, når de faktuelle og de immaterielle omkostninger tages i betragtning. Der blev hverken beslægtede tunge våben, pågrebet terrorister eller optrevlet netværk af narkotika- eller menneskesmuglere. Politisager i resten af landet blev slyttet. Derimod har det europæiske politi- og sikkerhedssamarbejde givet mere pote og sandsynligvis forhindret flere terrorangreb.

Ligesom det er blevet tydeligt, at de terrorangreb, der fandt sted for eksempel i Berlin og Bruxelles, kunne have været forhindret, hvis samarbejdet og kommunikationen mellem europæiske politimyndigheder havde været bedre.

For coronapandemiens første bølge gælder desuden, at den hovedsagelig blev spredt til Nord- og Vesteuropa gennem folk, der vendte tilbage fra skiferie i Østrig og Italien i februar og marts 2020. Grænselukningen kom så for sent – og den gjaldt jo heller ikke dem, der vendte hjem fra ferien.

Mobiliteten skulle ned for at bremse smitteudviklingen, men hvorfor er det stort set kun blevet implementeret ved statsgrænserne?

DET ER SÅLEDES på høje tid at sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor grænserne får denne nærmest hellige betydning som værn mod det onde.

I en verden med omfattende global kommunikation, global handel, en stigning af global velstand, men også store globale udfordringer som klimaforandringerne, migration, resourceoverforbrug og stigende ulighed er det nødvendigt med fælles løsninger, der udspringer af globalt samarbejde.